

ความรู้ ทักษะ และผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงาน
ในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด ต่องานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

นายประวิติ บุญโภมุด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

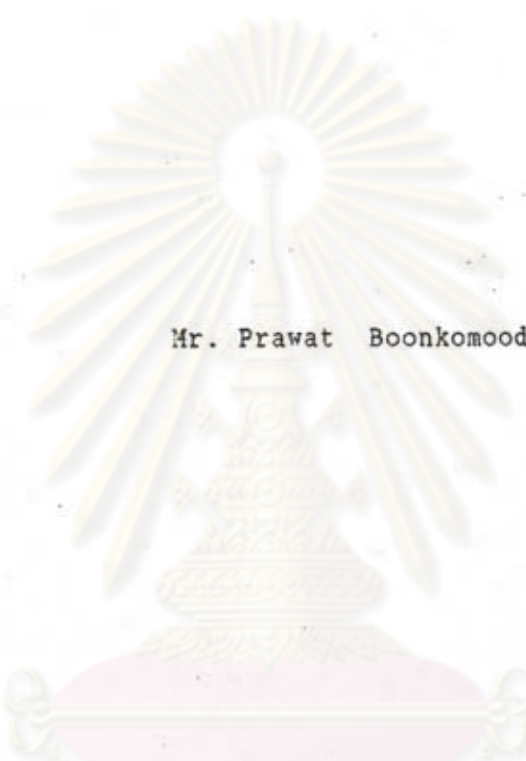
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-696-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Knowledge Attitude and Practice of Roi-Et Provincial Health
Personels in the Prevention and Control of Rabies.

Mr. Prawat Boonkomood

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science
Department of Preventive and Social Medicine
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-696-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้ ทักษะ และผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติ
งานในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด ต่องานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
โดย นายประวิติ บุญโกมุด
ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์นายแพทย์ไพรัช ดีสุดจิต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์พรณรงค์ โชติวารณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

ประวิติ บุญโกมุด
..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิสารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ไพรัช ดีสุดจิต
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์ไพบูลย์ โฉมสุทร)

ไพรัช ดีสุดจิต
..... ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ไพรัช ดีสุดจิต)

โชติวารณ
..... ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์พรณรงค์ โชติวารณ)

ชุม เกษียร
..... กรรมการ
(นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร)

ประวัติ บุคคล : ความรู้ ทักษะ และผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงาน
ในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด ต่อต้านป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
(KNOWLEDGE ATTITUDE AND PRACTICE OF ROI-ET
PROVINCIAL HEALTH PERSONELS IN THE PREVENTION
AND CONTROL OF RABIES) อ.ที่ปรึกษา ศ.มท. ไพรช ดีสุดจิต
ศ.มท. พงษ์รงค์ วิชาสารณ 136 หน้า. ISBN 974-578-696-9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และผลการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด ต่อต้านป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
และหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และผลการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และส่งให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน
แบบสอบถามตอบกลับครบสมบูรณ์ 426 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.2 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี
หาค่าร้อยละ มีชื่อย่อเลขคณิต มีชื่อย่อฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแคว้ t-test และ
F-test

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับดีมาก คือ ปานกลาง พอใช้ มีค่า
ร้อยละ 16.2, 40.9, 26.3, และ 16.4 ตามลำดับ ร้อยละ 91.8 ของเจ้าหน้าที่ มีทัศนคติ
อยากเอนงานนี้ให้กรมปศุสัตว์ ผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.5 ค่าเงินงานได้
ผลดี ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ต่อต้านป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า มีส่วนน้อยที่มีผล
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ควรจะได้รับการแก้ไขทั้ง ความรู้ และผลการปฏิบัติงาน
สำหรับทัศนคติต้องปรับปรุงโดยเร่งด่วน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]

PRAWAT BOONKOMOOD : KNOWLEDGE ATTITUDE AND PRACTICE OF
ROI-ET PROVINCIAL HEALTH PERSONELS IN THE PREVENTION
AND CONTROL OF RABIES.: THESIS ADVISORS : PROF.DR.PHAIRAJ
DESUDCHIT, ASST.PROF.DR.PORNARONG CHOTIVAN. 136 PP.
ISBN 974-578-696-9

The objective of this study is to determine the knowledge, attitude and practice of the public health personels who work on rabies prevention and control in the rural part of Roi-Et province. Five hundred sets of questionnaire were used as an instrument for this study. We carefully designed and pre-tested before distributed to those personels. Only 426 complete questionnaire (85.2 %) were returned. Statistics used were percent, mean, median, standard deviation, chi-square, t-test, and F-test.

From the study we found that knowledge was very good, good, average, fair, 16.2, 40.9, 26.3, and 16.4 percent respectively. On the contrary, attitude was very poor among the health personels and would like to transfer this responsibility into the hand of Livestock Department. Only few positive correlations to the studied variables were found.

From this study we concluded that knowledge, practice and attitude should be improved and the last one was urgent.

ภาควิชา.....เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม.....
สาขาวิชา.....เวชศาสตร์ชุมชน.....
ปีการศึกษา.....2533.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาช่วย.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านคือ ศ.นพ.ไพรัช ดีสุคจิต ที่ได้ให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และแนะนำหัวข้อวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเมื่อมีปัญหาค้าง ๆ ผศ.นพ.พรณรงค์ โชติวรรณ ได้แนะนำการวิเคราะห์ข้อมูล และให้ความช่วยเหลือด้านการพิมพ์ น.สพ.ประวิทย์ ชูเกษียร เป็นผู้แนะนำทฤษฎีเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า และตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถาม ตลอดจนขีดแปลภาษาที่เข้าใจเขียนวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสละสลวย รศ.นพ.ไพบูลย์ โล่ห์สุนทร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก นายแพทย์องอาจ วชิรพันธ์สกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ที่กรุณาอนุมัติและให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูล และยังได้รับความช่วยเหลือจากสาธารณสุขอำเภอทุก ๆ อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ดในการตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทุนในการศึกษาครั้งนี้ บางส่วนได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาของราชกรีฑาสโมสร และภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา-มารดา ซึ่งได้เป็นกำลังใจ และให้ความอบอุ่นแก่ผู้วิจัยตลอดมา ตลอดจน บุตร ภรรยา ที่ได้ให้กำลังใจ สละเวลาและทุนทรัพย์ของครอบครัวกับการศึกษาครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณผู้มีอุปการะคุณทุก ๆ ท่านที่ไม่สามารถกล่าวนามได้มา ณ โอกาสนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายประวิติ บุญโภมุด

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
ปัญหาและที่มา	1
คำถามที่ต้องทำวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	11
2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
ความรู้	12
ทัศนคติ	13
ประวัติและวิวัฒนาการของการศึกษาโรคพิษสุนัขบ้า	18
วิวัฒนาการในการป้องกันและรักษาโรค	20

กำเนิดการผลิตวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย	21
ระบาดวิทยาโรคพิษสุนัขบ้า	22
การเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในคน	25
การเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัข	27
การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคน	28
วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคน	30
คำแนะนำในการปฏิบัติตน เมื่อถูกสัตว์กัด	33
ข้อพึงปฏิบัติในการฉีดวัคซีน	34
การแท้วัดขึ้น	34
การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน	36
การผสมผสานงานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เข้ากับการบริการสาธารณสุข	39
ปัญหาการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
3. วัสดุและวิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรตัวอย่าง	44
เครื่องมือในการวิจัย	45
การสร้างแบบสอบถาม	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
4. ผลการวิจัย	51
ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	51
ความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	60
ทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่องานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	66
ผลการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	73
ความสัมพันธ์ของระดับความรู้ ทัศนคติและผลการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุม	
โรคพิษสุนัขบ้า ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตามตัวแปรต่าง ๆ ที่กำหนดไว้	74

5. อภิปรายผลการวิจัย	80
6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
สรุปผลการวิจัย	86
ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้	38
ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	91
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก	100
ภาคผนวก ข	101
ภาคผนวก ค	104
ภาคผนวก ง	114
ภาคผนวก จ	129
ประวัติผู้เขียน	136

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนและคำร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส และที่พักอาศัย	52
2. จำนวนและคำร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตาม ผู้อยู่ในอุปการะ ศาสนาที่นับถือ และวุฒิการศึกษาเดิม	54
3. จำนวนและคำร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตาม หนังสือและวารสาร ที่อ่าน การศึกษาเต็ม เต็มจนสำเร็จ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และรายได้ เมื่อเทียบกับรายจ่าย	55
4. จำนวนและคำร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตาม การปฏิบัติงานมื้องกัน และความคุ้มครองพิษสุนัขบ้า จำนวนครั้งที่ได้เข้ารับการฝึกอบรม เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า และจำนวนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อสถานีอนามัย	57
5. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตาม เงินเดือน ระยะเวลาที่รับราชการ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยปัจจุบัน	58
6. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้ 2 ชั้น และจำนวนหมู่บ้าน ในความรับผิดชอบ	59
7. จำนวนและคำร้อยละของระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและความคุ้มครองพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	60
8. ระดับความรู้เฉลี่ย จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ จาก ระดับคะแนนสูงสุด 25 คะแนน	61
9. จำนวนผู้ตอบถูกแลผิดของข้อสอบความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน และความคุ้มครองพิษสุนัขบ้า เป็นรายข้อ	63
10. จำนวนและคำร้อยละของระดับทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อ งานป้องกันและความคุ้มครองพิษสุนัขบ้า	66
11. ระดับทัศนคติเฉลี่ย จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ จากระดับ คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 5 คะแนน	67
12. คำร้อยละระดับทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ต่องานป้องกัน	

และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ทางด้านบวก เป็นรายชื่อจากสูงไปต่ำ	69
13. คำร้อยละ ระดับทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ต่องานป้องกันและ ควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทางด้านลบ เป็นรายชื่อ	71
14. การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	73
15. เป้าหมายและผลการดำเนินงาน ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	74
16. ผลการดำเนินงานกับระดับทัศนคติเฉลี่ย	75
17. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับตัวแปรต่าง ๆ	77
18. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับตัวแปรต่าง ๆ	78
19. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับตัวแปรต่าง ๆ	79
20. ค่าความยาก-ง่าย ของแบบสอบถาม	106

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2. องค์ประกอบของทัศนคติ	15

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย